

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 93

ÜÇ KISA OYUN

**Sicilya Turunçları
Aptal
Ağız Çiçekli Adam**

**İtalyancadan Çeviren:
Egemen Berköz**

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir.

23 Haziran 1941.
Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

LUIGI PIRANDELLO ÜZERİNE

1867'de Agrigento'da doğdu, 1936'da Roma'da öldü; büyük bir sanatçı, iyi ve onurlu bir adam ünü bıraktı arkasında. Ölümünden iki yıl önce Nobel Yazın Ödülü'nü almıştı. Bütün dünyada başarı ve ün kazanmıştı ama, oldukça geç ve sıkıntılarla dolu güç bir yaşamdan sonra.

Babası varlıklıydı. Palermo'da okuduktan sonra Bonn Üniversitesi'ni de bitirip Roma'ya yerleşmişti. Yazınla uğraşıyordu yalnızca. Ama babasının işinin bozulması üzerine öğretmenlik yapmaya başladı. Evlenmişti de, iyi bir koca, iyi bir baba olmuştu.

Avrupa ve Amerika'nın bütün tiyatrolarının ona kapılarını açtığı son yıllarındaysa gezdi. Son gününe kadar çalıştı. "Yaşam denen hastalığın en iyi ilacı"ydı onun için çalışmak. Verimli bir yazardı. Sanata şiirle girdikten sonra kısa öyküye geçmiş, yaratıcı gücünü göstererek gerek İtalyan, gerekse dünya yazınındaki ilk yerini, yepyeni bir teknik ve öz getiren öyküleriyle almıştı. Yüzlerce öyküsünün yanısıra, anlatı alanındaki yerini sağlamlaştıran romanlarını da unutmamak gerekir.

Pirandello'nun yapıtının en önemli bölümündeyse oyunları yer alır. Oyunları bütün dünya sahnelerinde oynanmış, ün kazanmış ve dünya tiyatrosu üzerinde yadsınamaz bir etki yapmıştır. Bu etkinin en önemli nedeni geleneksel tiyatro kurallarını temelinden yıkması, biçimde yaptığı köklü yeniliğin yanısıra değişik bir özgünlüğü olan, sağlam bir öz getirmesidir. Oyunlarının her biri sanatçının ruhunu ve aklını kurcalayan sorunlardan birini alıp eksiksiz bir sahne düzeniyle örülmüş, işlenmiş olarak gün ışığına çıkarır. En önemli özelliklerinden biri buysa; ikincisi de insancılığ, insana yönelmişliğidir.

Hemen tüm dünya dillerine çevrilen yapıtlarından; öykülerini kendisinin "Novelle Per Un Anno" (Bir Yıl İçin Öyküler) adı altında 15 kitapta (her kitapta 24 öykü) topladığını belirttikten sonra; roman ve oyunlarının yalnızca en önemlilerini saymakla yetinelim. Romanları: "Il fu Mattia Pascal" (Gölge Adam), "I vecchi e I giovani" (Yaşlılar ve Gençler), "Uno, nessuno e centomila" (Bir, Hiçkimse ve Yüz Bin). Oyunları: "Enrico IV" (IV. Henri), "Sei personaggi in cerca d'autore" (Altı Kişi Yazarını Arıyor), "La vita che ti diedi" (Sana Verdiğim Yaşam), "Pensaci, Giacomino!" (İyi Düşün Giacomino), "Vestire gli ignudi" (Çıplakları Giydirmek), "Non si sa come" (Nasıl Bilinmez), "La signora Morli, una e due" (Bayan Morli, Bir ve İki), "Così è (se vi pare)" (Size Öyle Geliyorsa Öyledir), vb...

Bu kitapta, yirminci yüzyıl tiyatrosunda ufuk açmış birkaç yazar arasında sayılan Pirandello'nun üç tek perdelik oyununu bir araya getirdik. Yazarın tiyatro alanındaki ustalığını ve insancıl yanını bu kısa oyunlarda, büyük oyunlarında olduğu kadar, belki de daha açık bir biçimde göreceksiniz.

SİCİLYA TURUNÇLARI (1910)

KİŞİLER

Micuccio Bonavino, bandoda çalgıcı
Marta Marnis, anne
Sina Marnis, şarkıcı
Ferdinando, uşak
Dorina, hizmetçi
Çağrılılar
Öteki uşaklar.

Bir Kuzey İtalya kentinde. Bugün. Sahnede bir geçiş odası görülür. Eşya azdır: Küçük bir masa, birkaç iskemle. Sahnenin (oyuncuya göre) sol köşesi bir perdeyle kapatılmıştır. Sağda ve solda yan çıkışlar. Dipte, büyük camlı kapının açıldığı karanlık bir oda ve bu odayı parlak ışıklı bir salona bağlayan bir kapı. Kapının camlarından bu salonda çok zengin bir sofranın kurulu olduğu görülmektedir.

Gece, oda karanlık. Perdenin arkasında biri horlar.

Perde açıldıktan az sonra, sağdaki kapıdan, elinde fenerle Ferdinando girer. Gömlektedir, ama bir frak giydi mi sofrada hizmet edebilecek durumdadır. Arkasında da, köylü olduğu ilk bakışta anlaşılan Micuccio Bonavino. Sırtında, yakasını kulaklarına kadar kaldırdığı abası, ayağında dizlerine kadar gelen çizmeleri. Bir elinde eski püskü bir torba, ötekinde eski bir valiz ve yorgunluktan güçlkle taşıdığı bir çalgı kutusu vardır. Oda aydınlanınca, perdenin arkasından gelen horultu kesilir ve Dorina'nın sesi sorar.

DORINA : Kim o?

FERDINANDO : *(Feneri masanın üstüne koyarak.)* Hey Dorina, kalk! Bak, Bay Bonvicino geldi.

MICUCCIO : *(Burnunun ucundaki bir damlayı düşürmek için başını sallayarak düzeltir.)* Bonvicino değil, Bonavino.

FERDINANDO : Doğru, Bonavino.

DORINA : *(Perdenin arkasından, esneyerek.)* Kimmiş peki?

FERDINANDO : Bayanın akrabası. *(Micuccio'ya.)* Bayan neyiniz oluyordu, kuzum? Yeğeniniz mi acaba?

MICUCCIO : *(Şaşkınca, duraksayarak.)* Yok, pek akraba değil de... şey... Micuccio Bonavino'yum ben; o bilir.

DORINA : *(Meraklanmıştır, uykusunu pek alamamış da olsa, perdenin arkasından çıkar.)* Bayanın akrabası mı?

FERDINANDO : *(Telaşlı.)* Dur bakalım! Bırak da anlayalım. *(Micuccio'ya.)* Memleketlisi misiniz yoksa? Marta "teyze"nin olup olmadığını niçin sordunuz, öyleyse? *(Dorina'ya.)* Anlıyor musun? Akrabası, yeğeni sanmıştım ben de. Sizi içeri alamam, dostum.

MICUCCIO : Beni içeri alamaz mısınız? Ya özellikle onun için geldimse? Özellikle...

FERDINANDO : Özellikle ne için?

MICUCCIO : Onu görmek için...

FERDINANDO : E, bu saatte görmeye gelinir mi, canım. Evde yok!

MICUCCIO : Tren bu saatte geliyorsa, benim suçum ne? Daha hızlı git diyemezdim ya trene? *(Ellerini kavuşturur, hoş görülmesini diler gibi gülümseyerek.)* Tren bu! Ne zaman gelmesi gerekiyorsa o zaman geliyor. İki gündür yoldayım...

DORINA : *(Tepeden tırnağa süzerek.)* Belli zaten!

MICUCCIO : Belli ha? Çok mu? Nasılım?

DORINA : Berbat, dostum. Gücenmeyin.

FERDINANDO : Sizi içeri alamam. Yarın sabah gelin, evde bulursunuz. Bayan tiyatrodadır şimdi.

MICUCCIO : Ne yarın sabah gelmesi! Nereye giderim ben şimdi, geceyarısı, kimseyi de tanımam etmem. Evde yoksa, beklerim. Amma iş ha! Ne olurmuş burda beklesem?

FERDINANDO : Size diyorum ki, izinsiz...

MICUCCIO : Ne izni yahu? Siz beni tanımıyorsunuz...

FERDINANDO : Tanımadığım için zaten. Sizin yüzünüzden azar işitmek istemiyorum!

MICUCCIO ____ : *(Onu inandırmak ister gibi gülümseyerek, parmağıyla hayır diye işaret eder.)* Sakin olun.

DORINA ____ : *(Ferdinando'ya.)* Bayan da bu akşam tam onunla uğraşacak halde ya! *(Micuccio'ya.)* Görüyor musunuz, dostum? *(Dipteki ışıklı salonu gösterir.)* Büyük şenlik var bu akşam!

MICUCCIO ____ : Sahi mi? Ne şenliği?

DORINA ____ : Bayanın... *(Esner.)* ...onuruna.

FERDINANDO : Tanrı bilir ya, sabahlarız bu gece!

MICUCCIO ____ : İyi, daha iyi! Eminim ki Teresina beni görür görmez...

FERDINANDO _ : *(Dorina'ya.)* Anlıyor musun? Teresina diyor ona, o kadar. "Şarkıcı Teresina" burda mı oturuyor diye sorduydu bana da.

MICUCCIO ____ : Ne peki? Şarkıcı değil mi? Böyle deniyorsa... Bana siz mi öğreteceksiniz?

DORINA ____ : Onu yakından tanıyorsunuz, ha?

MICUCCIO ____ : Yakından mı? Birlikte büyüdük, ikimiz!

FERDINANDO : Ne yapalım?

DORINA : Bırak beklesin.

MICUCCIO ____ : *(Gücenik.)* Elbette bekleyeceğim... Ne demek? Buraya geldikten sonra...

FERDINANDO _ : Burada oturun bari. Ben ellerimi yıkıyorum. Sofrayı hazırlamak zorundayım. *(Dipteki salona gider.)*

MICUCCIO ____ : Oh, ne âlâ! Sanki ben... Belki de beni böyle, yolculuğun kırı pası içinde gördü de... Bunu, tiyatrodan dönüşünde Teresina'ya söyleseydim... *(Bir şeyden işkillenmiş gibi çevresine bakınır.)* Özur dilerim ama, bu ev kimin acaba?

DORINA ____ : *(Micuccio'yu tepeden tırnağa süzüp dalga geçerek.)* Burda oturduğumuza göre, bizim herhalde.

MICUCCIO ____ : Öyleyse! *(Yeniden salona doğru bakar.)* Ev büyük mü?

DORINA ____ : Şöyle böyle.

MICUCCIO ____ : Orası salon olmalı.

DORINA ____ : Şölenler için. Bu gece yemek var.

MICUCCIO ____ : Ya! Ne sofraya ama! Ne ışık! Pırıl pırıl!

DORINA ____ : Güzel, değil mi?

MICUCCIO ____ : *(Hoşnut bir tavırla ellerini ovuşturur.)* Demek doğruymuş!

DORINA ____ : Neymiş doğru olan?

MICUCCIO ____ : Ee... görülüyor... durumları iyi...

DORINA ____ : Sina Marnis kim, biliyor musunuz siz?

MICUCCIO ____ : Sina mı? Ha, sahi! Şimdi böyle diyorlar. Marta teyze yazmıştı. Teresina... elbet... Teresina: Sina...

DORINA ____ : Durun bakalım... anladım galiba... siz... *(Ferdinando'yu salondan çağırır.)* Pıss! Gel, Ferdinando... Kim olduğunu biliyor musun? Annesinin her zaman mektup yazdığı...

MICUCCIO : Doğru dürüst de yazamaz, zavalcılık...

DORINA : Evet, evet, Bonavino. Ama... Domenico! Adınız Domenico mu?

MICUCCIO : Domenico ya da Micuccio, aynı şey. Biz Micuccio deriz.

DORINA : Bu yakınlarda hastalanmıştınız, değil mi?

MICUCCIO : Evet, korkunç. Ölecektim. Ölecek! Başucumda mumlar.

DORINA : Bayan Marta size bir havale göndermişti. Evet, anımsıyorum... Postaneye birlikte gitmiştik.

MICUCCIO : Evet, bir havale. Gelişimin bir nedeni de bu. Yanımda, para.

DORINA : Geri mi getirdiniz?

MICUCCIO : *(Heyecanlanır.)* Önemli değil canım! Para... lafını etmeye değmez!

Gelmelerine çok var mı daha, acaba?

DORINA : *(Saate bakar.)* Eh, epey var... Sonra, bu gece... düşünün bir!

FERDINANDO : *(Sofra takımlarıyla, salondan soldaki çıkışa doğru giderken, bağırır.)*
Güzel! Bravo! Bis! bis! bis!

MICUCCIO : *(Gülümseyerek.)* Ne ses ama, değil mi?

FERDINANDO : *(Giderken.)* Evet, öyle... sesi de...

MICUCCIO : *(Yine ellerini ovuşturur.)* Övünebilirim! Benim eserim!

DORINA : Sesi mi?

MICUCCIO : Ben keşfettim!

DORINA : Ya, sahi mi? *(Ferdinando'ya.)* Duydun mu, Ferdinando? O keşfetmiş sesini.

MICUCCIO : Çalgıcıyım, ben.

FERDINANDO : Ya! Çalgıcı mı? Bravo! Ne çalıyorsunuz? Trompet mi?

MICUCCIO : *(Önce parmağıyla yadsır, sonra ciddi bir tavırla.)* Yok. Ne trompeti! Flüt. Bandoda çalıyorum. Bizim kasabanın belediye bandosunda.

DORINA : Adı neydi... Durun, dilimin ucunda...

MICUCCIO : Palma Montechiaro elbette, ne olsun istiyorsunuz?

DORINA : Ya, öyle, Palma, öyle ya...

FERDINANDO : Demek sesini siz keşfettiniz?

DORINA : Hadi, hadi, anlatın, nasıl yaptınız bu işi! Dinle, Ferdinando.

MICUCCIO : *(Omuz silker.)* Nasıl mı yaptım? Şarkı söylüyordu...

DORINA : Ve siz hemen, bir çalgıcı olarak... ha?

MICUCCIO : Yo, hemen değil; tersine...

FERDINANDO : Zaman mı gerekti bunun için?

MICUCCIO : Durmadan şarkı söylerdi... kimileyin de inadına...

DORINA : Ya?

FERDINANDO : Niçin, inadına?

MICUCCIO : Birçok şeyi düşünmemek için...

FERDINANDO : Ne gibi?

MICUCCIO : Dertler, güçlükler, zavalıcılık; ee, o zamanlar! Babası ölmüştü. Ben, evet, yardım ediyordum ama... Marta teyzeyle, annesiyle ikisine. Annem istemiyordu gerçi... ve... sonuçta...

DORINA : Onu seviyordunuz, demek?

MICUCCIO : Ben? Teresina'yı? Güldürmeyin adamı! Annem onu bırakmamı istiyordu, çünkü hiçbir şeyi yoktu zavalılığın, babasızdı... Oysa benim, iyi kötü bandoda bir yerim vardı...

FERDINANDO : Ama... Öyle ya da böyle, nişanlanmış mıydınız?

MICUCCIO : Ailem istemiyordu, o zamanlar! İnadına şarkı söyler dururdu Teresina da...

DORINA : Ya! Bak sen... Ya siz?

MICUCCIO : Tanrı! Tanrı'nın ilhamı, başka şey değil canım! Hiç kimse dikkat etmemişti, ben de. Birden, bir sabah...

FERDINANDO : Talih işte!

MICUCCIO : Hiç unutmam! Bir nisan sabahıydı. Pencerede, damlara şarkı söyleyip duruyordu... Tavanarası penceresinde!

FERDINANDO : Görüyor musun?

DORINA : Sus!

MICUCCIO : Ne kötülük var bunda? Sabrın sonu esenlik demişler...

DORINA : Öyle! Sonra? Şarkı söylüyordu?

MICUCCIO : Daha önce, belki bin kez dinlemiştir, ondan, o bizim memleket havasını...

DORINA : Hava mı?
MICUCCIO : Evet, bir müzik parçası! Hiç üzerinde durmamıştım. Ama o sabah... Bir melek, evet, sanki bir melek şarkı söylüyordu! Ne annesine, ne kendisine bir şey söylemeden, akşama doğru bando şefini getirdim tavanarasına, kendisi dostumdur... Çok iyi bir dosttur, onun için: Saro Maloviti... Çok iyidir, zavallılık... Onu dinledi... İşini bilir, iyi bir şeftir... Herkes tanır Palma'da... "Bu ses" dedi, "bir melek sesi!" Düşünün bir, ne kadar sevindim! Hemen bir piyano kiraladım, çatı katına çıkarması... hiç anlatmayım! Notalar aldım, ve hemen, şef ders vermeye başladı... Parayla değil ama, ara sıra küçük bir armağan filan yapıyordum işte... Ben neydim ki? Şimdi neysem o: Yoksulun biri... Piyano pahalıydı, notalar da elbet... sonra Teresina'nın iyi beslenmesi gerekiyordu...

FERDINANDO : E, öyle!
DORINA : Şarkı söyleyecek gücü olması için...
MICUCCIO : Et alıyordum, her gün! Bununla övünebilirim!
FERDINANDO : Vay canına!
DORINA : Ve böylece?
MICUCCIO : Öğrenmeye başladı. Hemen görüldü bu. Orada oturuyordu, gökyüzünde gibi... Bütün kasabadan iştiliyordu, ne sestü... Halk... Böyle, aşağıda, sokakta, dinliyordu... Yanıyordu, yanıyor, lamı cimi yok... Şarkı söylemesi bitince, kollarımdan yakalıyordu beni... Böyle... (Ferdinando'yu yakalar.) Ve sarsıyordu... Delirmiş sanırdın... Artık biliyordu çünkü; ne olacağını görüyordu... Şef de söylüyordu sonra. Bana olan şükranını nasıl göstereceğini bilemiyordu. Marta teyze ise, tersine, zavallılık...

DORINA : İstemiyor muydu?
MICUCCIO : İstemiyor değil; inanmıyordu, hepsi bu. Öylesine çekmiş ki, zavallılık, yaşamı boyunca, onca zamandır boyun eğdiği durumunu değiştirmeyi Teresina'nın aklından geçirmesini bile istemiyordu. Korkuyor olmalıydı. Bana neye mal olduğunu da biliyordu sonra... akrabalarımın da... Ama hepsiyle ilgimi kestim ben, babamla, annemle, hepsiyle. Dışardan bir müzisyen gelmişti Palma'ya... konserler veriyordu... Adı aklıma gelmiyor şimdi, ama oldukça tanınmış biri! Teresina'yı dinledi ve onu bir kente, büyük bir konservatuara göndermemenin bir günah, büyük bir günah olacağını söyledi... İşte o zaman kızdım, hepsiyle bağımı kopardım attım, rahip olan bir dayımın ölürken bana bıraktığı tarlayı satıp Teresina'yı Napoli'ye, konservatuara yolladım.

FERDINANDO : Siz ha?
MICUCCIO : Ben, evet.
DORINA : (*Ferdinando'ya.*) Kendi parasıyla, anlıyor musun?
MICUCCIO : Dört yıl okuttum onu. Dört. O zamandan beri hiç görmedim.
DORINA : Hiç mi?
MICUCCIO : Hiç. Çünkü... sonra tiyatrolarda şarkı söylemeye başladı, anlıyor musunuz? bir şurada, bir burada... Uçmaya başladı... Napoli'den Roma'ya, Roma'dan Milano'ya... sonra İspanya... Rusya... sonra yine burada...

FERDINANDO : Fırtına gibi!
MICUCCIO : E, biliyorum! Hepsi burada, valizimde, gazeteler... mektuplar da yanımda sonra... (*Ceketinin göğüs cebinden bir deste mektup çıkarır.*) Onun ve annesinin mektupları... İşte burada: Onun sözleri bunlar, ölmek üzereyken bana para gönderdiği zaman yazmıştı: "Sevgili Micuccio, sana yazacak zamanım yok. Annemin dediklerine katılıyorum. Kendine bak, çabuk iyileş

ve beni sev. - Teresina."

FERDINANDO : E... Çok mu göndermişti?

DORINA : Bin liretti, değil mi?

MICUCCIO : Öyle, bin.

FERDINANDO : Bağışlayın, sattığımız tarlanın değeri neydi?

MICUCCIO : Ne değeri olabilirdi ki? Az... Bir parçacık toprak...

FERDINANDO : (*Dorina'ya göz kırparak.*) Ya...

MICUCCIO : Para da yanımda, burada. Hiçbir şey istemiyorum ben. Yaptığımı onun için yaptım. Mesleğinde ilerlemesi için, iki üç yıl beklemeye karar vermiştik... Marta teyze de her zaman yazardı mektuplarında. Gerçek şu ki bu parayı beklemiyordum. Ama gönderdiğine göre, iyi kazanıyor, mesleğinde ilerlemiş demektir...

FERDINANDO : Hem de! Hem de ne ilerlemek!

MICUCCIO : Öyleyse zamanı geldi...

DORINA : ... evlenmenin mi?

MICUCCIO : Ben buradayım.

FERDINANDO : Sina Marnis'le evlenmek için mi geldiniz?

DORINA : Sus! Ortada söz varsa! Hiçbir şey anlamıyorsun... Elbet! Evlenmek için...

MICUCCIO : Ben hiçbir şey söylemiyorum: Buradayım. Her şeyi kasabada bıraktım: ailemi, bandoyu, her şeyi. Ölüp ölüp dirildiğim bir sırada gelen bin liret yüzünden ailemle tartıştım. Kendisi saklamak isteyen annemin elinden güçlkle kopardım. Hayır, efendim, para hiç önemli değil! Micuccio Bonavino için para, hiç! Ben nerede olsa, dünyanın öbür ucunda da olsam yaşarım, ekmeğimi taştan çıkarır, yaşarım. Elimde sanatım var. Flütüm yanımda...

DORINA : Sahi mi? Flütünüz yanınızda mı?

MICUCCIO : Nasıl olmaz! Bir bedende iki ruh gibiyiz biz!

FERDINANDO : Biri şarkı söylüyor, öbürü çalıyor. Anlıyor musun?

MICUCCIO : Orkestrada çalamam mı sanki?

FERDINANDO : Elbet çalarsınız! Niçin olmasın?

DORINA : Herhalde çok güzel çalıyorsunuzdur!

MICUCCIO : Şöyle böyle... On yıldır çalıyorum...

FERDINANDO : Bize bir şeyler dinletebilir misiniz? (*Çalgıyı almaya gider.*)

DORINA : Evet, evet. Bravo! Bir şeyler dinletin artık!

MICUCCIO : Olmaz! Bu saatte olur mu canım?

DORINA : Bir iki parça, hadi n'olur! Hadi!

FERDINANDO : Küçük bir parça...

MICUCCIO : Olmaz ama! Daha neler!

FERDINANDO : Yalvartmayın bizi! (*Kılıfı açıp çalgıyı çıkarır.*) İşte çalgınız!

DORINA : Hadi, gayret! Tek bir parça...

MICUCCIO : Ama olur mu?.. böyle... tek başına...

DORINA : Önemi yok! Bir deneyin hele!

FERDINANDO : Yoksa ben çalacağım ha!

MICUCCIO : Siz istedikten sonra, benim için fark etmez... Teresina'nın o gün çatı katında söylediği ezgiyi çalayım mı size?

FERDINANDO ve DORINA : Evet, evet! Bravo! Onu!

(*Micuccio oturur ve büyük bir ciddilikle çalmaya başlar. Ferdinando ve Dorina gülmek için kendilerini zor tutmaktadırlar. Başka bir fraklı uşak, aşçı, aşçı yamağı da dinlemeye*

gelir. Öncekiler bunlara susup dinlemelerini işaret ederler. Micuccio'nun çalmasını bir zil sesi keser.)

FERDINANDO : İşte, bayan geldi!

DORINA : (Öteki uşağa.) Hadi, kapıyı açın! (Aşçıyla yamağına.) Siz de, yallah! Gelir gelmez sofraya oturmak istediğini söylemişti. (Ötekiler gider.)

FERDINANDO : Frağım? Nereye koydum?

DORINA : Orada!

(Perdenin arkasını gösterir ve koşarak gider. Elinde çalgısı, şaşkın, Micuccio ayağa kalkar. Ferdinando gidip frağını bulur ve telaşla giyer; sonra, Micuccio'nun da Dorina'nın arkasından gitmeye davrandığını görünce, kaba bir biçimde durdurur.)

FERDINANDO : Siz burada kalın! Önce bayana haber vermek zorundayım.

(Ferdinando gider. Micuccio üzgün, şaşkın, içinde sıkıntılı bir önsezinin ezici ağırlığıyla kalakalır.)

MARTA TEYZENİN SESİ : (İçerden.) İçeri, Dorina! Salona! Salona!

(Ferdinando, Dorina, öteki uşak sağdaki kapıdan girer, sahneden geçip dipteki salona yönelirler. Çiçek dolu sepetler, çelenkler vardır ellerinde. Micuccio başını uzatıp salona bakar ve aralarında anlaşılmasız bir biçimde konuşan fraklı beyler görür. Dorina büyük bir telaş içinde sahneye döner, sağdaki kapıya yönelir.)

MICUCCIO : (Koluna dokunarak.) Gelenler kim?

DORINA : (Durmaksızın.) Çağrılılar!

(Gider. Micuccio yeniden bakar. Görüşü sislenir. Şaşkınlığı, coşkusu o kadar büyüktür ki gözlerinin yaşla dolduğunun farkına varmaz. Gözlerini yumar, sanki çınlayan bir kahkahanın yarattığı kuşku ve büyük acıya karşı koymak içinmiş gibi, büzülür: Sina Marnis'tir gülen, öbür tarafta. Elinde iki yeni çiçek sepetiyle yine Dorina girer.)

DORINA : (Durmaksızın, salona yönelerek.) Ne o? Ağlıyor musunuz?

MICUCCIO : Ben? Yo!.. Bütün bu kalabalık...

(Sağdaki kapıdan başında şapkası, sırtında, sanki onu ezen, zengin, görkemli bir yün mantoyla, zavallı yaşlı Marta teyze girer. Micuccio'yu görünce bir çığlık atmaktan güç tutar kendini.)

MARTA : Nasıl! Micuccio... Sen burada?

MICUCCIO : (Yüzünü açar ve sanki korkuyormuş gibi, ona bakakalır.) Marta teyze... Oh Tanrım... Siz, böyle?

MARTA : Ne... Nasıl gördün beni?

MICUCCIO : Siz, şapkaıyla?

MARTA : Ya, öyle... (Başını sallar, bir elini kaldırır. Sonra, telaşla.) Nerden çıktın böyle? Haber vermeden! Ne oldu?

MICUCCIO : Gel... geldim...

MARTA : Tam da bu akşam! Oh Tanrım, Tanrım... Bekle... Ne yapalım? Ne yapalım? Görüyorsun kalabalığı, görüyor musun oğlum? Teresina'yı

MICUCCIO : kutluyorlar...
MICUCCIO : Biliyorum.
MARTA : Onun gecesi, anlıyor musun? Bekle, bekle biraz burda...
MICUCCIO : Eğer... eğer gitmem gerekiyorsa sizce...
MARTA : Yo: Biraz bekle, diyorum. (*Salona gider.*)
MICUCCIO : Ben nerden bileyim... bu memlekette...

(*Marta teyze döner, eldivenli eliyle beklemesini işaret eder ve salona girer. Bir an büyük bir sessizlik olur ve sonra, Sina Marnis'in şu açık, kibar sözleri duyulur: "Bir dakika, beyler." Micuccio yine yüzünü elleriyle örter. Ama Sina gelmez. Tersine, şapkasız, eldivensiz, mantosuz, şaşkınlığı biraz geçmiş, Marta teyze döner az sonra.*)

MARTA : İşte geldim... işte geldim...
MICUCCIO : Ya... Teresina?
MARTA : Haber verdim... söyledim ona... şimdi, şimdi gelecek... bir dakika için... ellerinden kaçabilirse gelip görecek... Bu arada, biz burada otururuz, ha?... hoşnut musun?
MICUCCIO : Benim için...
MARTA : Ben seninle kalacağım.
MICUCCIO : Yok ama... eğer, eğer istiyorsanız, siz de oraya gitmek zorundaysanız...
MARTA : Yo yo... Yemek yiyorlar şimdi, anlıyor musun? Hayranları... Menajeri... Meslek, anlıyor musun? Biz ikimiz burda kalacağız. Dorina çarçabuk bir sofraya kurur bize, şu masaya... ve... Biz de birlikte yeriz, ben ve sen, burada, ha? Ne dersin? İkimiz başbaşa. Güzel günleri anarız... (Soldaki kapıdan bir masa örtüsü ve sofraya takımlarıyla Dorina girer.)Çabuk, çabuk, Dorina... Hadi buraya... Benim için, bu sevgili oğulcuğum için... Sevgili Micucciom! Seninle birlikte olduğuma inanamıyorum bir türlü.
DORINA : İşte, oturadurun siz.
MARTA : (*Oturarak.*) Evet, evet... Burada, böyle ayrı, ikimiz yalnız... Orda, anlarsın... birçok beyler... O, zavallılık, ne yapsın! başka türlü yapamaz ki! Meslek bu... Ne yaparsın! Gazeteleri gördün mü? Büyük şeyler, oğlum! Büyük şeyler... Ya ben, biliyor musun? deniz üstünde gibiyim...Seninle burada, bu akşam böyle başbaşa olduğumuza bir türlü inanasım gelmiyor. (*Ellerini ovuşturur, duygulu gözlerle bakarak gülümser.*)
MICUCCIO : (*Dalgın, sikkın bir sesle.*) Geleceğini söylemişti değil mi size? Hiç olmazsa bir görmek istiyorum da... Hiç olmazsa...
MARTA : Elbet gelecek! Bir dakikacık bile serbest kalsa demedim mi sana? Ama, düşün bir, onun da ne kadar hoşuna giderdi, burada, bizimle olmak... Seninle, bunca zaman sonra... Kaç yıl geçti? Çok, çok... Ah, oğlum, dünmüş gibi geliyor bana, bazen de sonsuz uzakmış gibi... Neler, neler gördüm... gerçek değilmiş gibi geliyorlar bana. Söyleseler inanamazdım, orada, Palma'dayken daha... Hani tavan arasına gelirdin sen... Çatının altında kırlangıç yuvaları vardı hani, anımsıyor musun? Odanın içinde uçuşurlardı... Yüzümüze sürünürlerdi adeta... Ya benim o canım fesleğen saksılarım, pencerede... Ya Annuzza kadın, komşumuz Annuzza kadın ne oldu, nasıl?
MICUCCIO : Eh... ("*Öldü!*" anlamına, kutsama işareti yapar iki parmağıyla.)
MARTA : Öldü mü? E, tahmin de ediyordum... İhtiyarcık, benden yaşlıydı... Zavallı Annuzza kadın... Bir diş sarmısak isterdi, anımsıyor musun? bu bahaneyle gelirdi... tam iki lokma bir şey yemek için oturduğumuzda, ödünç bir diş

sarmısak... ya... Zavalılık! Ee, kimbilir daha kimler öldü, ha, Palma'da? Ama! hiç olmazsa orada, kendi mezarlığımızda yatıyorlar, atalarının yanında... Bense... Kimbilir nerede kalacak kemiklerim... Yeter... hadi, hadi, bırakalım bunları! *(Dorina ilk yemekle gelir ve tabağına koymak için Micuccio'ya yaklaşır.)* Oh, aferin Dorina! *(Micuccio, önce Dorina'ya, sonra Marta teyzeye bakar, şaşkın ve utanmış; yemek almak için ellerini kaldırır, yolculuktan kir pas içinde olduklarını görür ve yeniden indirir, bir kat daha şaşkın.)* Buraya, buraya koy, Dorina! Bana bırak, ona ben veririm... *(Yemek koyar.)* İşte... Nasıl, iyi mi, ha?

MICUCCIO

: Evet, evet... Teşekkürler...

MARTA

: *(Kendine de yemek almıştır.)* İşte oldu...

MICUCCIO

: *(Göz kırpıp hoşnutluğunu belli eden bir el hareketi yaparak.)* Mımm... Nefis... Nefis bir şey...

MARTA

: Onur gecesi, anlıyor musun? Hadi, yiyelim! Ama, önce... *(İstavroz çıkarır.)* Burada yapabilirim, senin önünde... *(Micuccio da istavroz çıkarır.)* Aferin oğlum! Sen de... Aferin Micucciom, hep aynı, zavalılık! İnan, orda yemem gerektiğinde, istavroz çıkaramadan, boğazımdan aşağı inmiyor, yediğim... Ye, ye!

MICUCCIO

: Oh, öyle açım ki! İki gündür bir şey yemedim, biliyor musunuz?

MARTA

: Nasıl! Yolda yemedin mi?

MICUCCIO

: Yiyecek almıştım yanıma... Burada, valizde. Ama...

MARTA

: Ama?

MICUCCIO

: Söyleyeyim mi? Utandım, Marta teyze. Gözüme az göründü... Herkes de bana bakıyordu sanki...

MARTA

: Ah, aptal, ah! Oruç tuttun, ha? Hadi, hadi, ye, zavallı Micuccio. Çok aç olmalısın! İki gün ha... İç... Hadi, içsene... *(Şarap koyar.)*

MICUCCIO

: Teşekkürler... Şimdi içiyorum... *(Arada bir, iki uşaktan birinin yemek kaplarıyla dipteki salona girip çıkarken kapıyı her aralık bırakışında, bir karışık sözler ve kahkaha dalgası gelir. Micuccio, heyecanlanır, başını tabaktan kaldırır, Marta teyzenin acı çeken, sevgi dolu gözlerine bakar; bir açıklama okumak ister gibi bu gözlerde.)* Gülüyorlar...

MARTA

: Ya... İç, iç... Nerde bizim iyi şarabımız, Micuccio! Nasıl özlüyorum, bilsen! altımızda oturan Michelà'ninkini hele... Michelà'dan ne haber, Michelà'dan?

MICUCCIO

: Michelà? İyi, iyi...

MARTA

: Ya kızı Luzza?

MICUCCIO

: Evlendi... İki çocuğu var...

MARTA

: Sahi mi? Bize oturmaya gelirdi, anımsıyor musun? Hep neşeliydi! Ah, Luzza... bak sen... Evlendi ha... Kimle evlendi?

MICUCCIO

: Totò Licasi, vergi memuru, tanır mısınız?

MARTA

: A, sahi mi? İyi... E, Mariangela kadın, nine oldu demek? Nine oldu? Ne mutlu ona! İki çocuk mu, demiştin?

MICUCCIO

: Ya, iki... *(Salondan gelen yeni bir gürültü dalgasıyla heyecanlanır.)*

MARTA

: İçmiyor musun?

MICUCCIO

: Evet, şimdi...

MARTA

: Aldırma! Gülüyorlar işte, bilirsin; kalabalık olunca! Hayat böyle, dostum, ne olsun istiyorsun? Meslek. Menajeri de burada... *(Dorina elinde yemek kabıyla gelir.)* İşte, Dorina... Ver, Micuccio, tabağını ver... Bu da hoşuna gidecek. *(Bir parça koyarak.)* Sen söyle...

MICUCCIO

: Siz koyun, siz koyun!

MARTA : *(Bir parça daha koyarak.)* İşte, tamam. *(Kendine de alır. Dorina gider.)*
MICUCCIO : Ne güzel öğrenmişsiniz! Beni şaşırtıyorsunuz!
MARTA : Zorunlu olarak, oğlum!
MICUCCIO : Sizi o yün mantıyla, başınızda şapkayla gördüğüm zaman...
MARTA : Zorunlu olarak! Aklıma getirme bunları şimdi!
MICUCCIO : Biliyorum... Evet! Rolünüzü oynamak zorundasınız! Ama sizi bir görselerdi, bu kılıkta bir görselerdi, Palma'da, Marta teyze!
MARTA : *(Yüzünü elleri arasına gizleyerek.)* Oh Tanrım, aklıma getirme diyorum! İnan, nasıl utaniyorum, düşündükçe! Kendime bakıp "Ben böyle ha?" diyorum kendi kendime; ve karnaval için giyinmişim gibi geliyor... Ama, ne yaparsın? Zorunlu olarak!
MICUCCIO : Ama, demek... demek, diyorum ki, tümüyle... Hedefe ulaştı artık? Görülüyor! Büyük şeyler! İyi, iyi para veriyorlar ona, değil mi?
MARTA : Ya, evet... İyi...
MICUCCIO : Akşamda ne kadar?
MARTA : Değişiyor. Mevsimine, tiyatrosuna göre, anlıyor musun? Ama, biliyor musun, oğlum? Çok, çok da pahalıya mal oluyor bu yaşam... Paranın nasıl gelip nasıl gittiğini anlamıyorsun! Çok, çok para gidiyor, bilsen! Gelip gidiyor... Giysiler, mücevherler... Her türlü harcama... *(Dipteki salondan yükselen yeni bir gürültü üzerine susar.)*
SESLER : Nerede? Nerede? Bilmek istiyoruz! Nerede?
SINA'NIN SESİ : Bir dakika! Bir dakika diyorum size!
MARTA : İşte o! Onun sesi... Geliyor... *(Sina, hışırdayan ipekler, pırıl pırıl mücevherler içinde, süslü; göğsü, kolları, omuzları çıplak, aceleyle gelir. Oda birdenbire şiddetle aydınlanmış gibidir.)*
MICUCCIO : *(Elini bardağa uzatmışken, yüzü alev alev, ağzı açık, gözleri kızarmış, şaşkın, düşsel bir görüntü karşısındaymiş gibi, öyle bakakalır; kekeler.)* Teresina...
SINA : Micuccio? Nerdesin? Oh, işte burada... İşler nasıl? Nasılsın? İyi misin, şimdi? Aferin, aferin... Hastalandın sen, ha? Bak, biraz sonra görüşürüz yine... Annem de burada sonra, yanında... Anlaştık, ha? Biraz sonra... *(Yine kaçar, gider. Alabildiğine şaşkın, kalakalır Micuccio. Salondaysa, Sina'nın dönüşü çığlıklarla karşılanır.)*
MARTA : *(Uzun bir sessizlikten sonra, içine düştüğü şaşkınlığı bozmak için, ürkekçe sorar.)* Yemiyor musun artık? *(Micuccio ona aptal aptal, anlamadan bakar.)* Ye... *(Tabağı gösterir.)*
MICUCCIO : *(İki parmağıyla, dumandan kararmış, genişlemiş yakasını çekiştirerek, uzun bir soluk almaya çalışır.)* Yemek mi? *(Parmaklarını, selam verir gibi, birkaç kez çenesinin yanında oynatır; yiyemiyorum artık anlamına. Bir süre daha, biraz önce gördüklerine dalmış, sessiz kalır, sonra mırıldanır.)* Nasıl olmuş... Gerçek... gerçek değilmiş gibi geliyor bana... Bütün... bütün... böyle... *(Aşağılamadan, ama şaşkın, Sina'nın çıplaklığını işaret eder.)* Bir düş... Sesi... gözleri... O değil... Teresina değil artık... *(Marta teyzenin dalgın dalgın başını salladığının ve onun da, bekler gibi, yemeyi bıraktığının farkına vararak.)* Ne! Asla... Bir daha düşünmek bile gereksiz... Her şey bitti... Kimbilir ne zamandan beri!.. Ne aptalmışım, ne budalaymışım ben... Memlekette söylemişlerdi oysa... Ama ben... Kemiklerim kırıldı, buraya geleceğim diye... Otuz altı saat trende... bunun... bunun için... Bunun içinmiş meğer, gülmeleri, uşağın, ötekinin... Dorina'nın... bunun içinmiş! Bense... *(İki elinin işaret parmaklarını*

defalarca birbirine yaklaştırıp ayırarak, hüznle gülümser, başını sallar.)
Ama nerden bilebilirdim bunu? Bir de, düşünerek, Teresina'nın söz verdiğini... Ama belki... ya öyle!.. Ama o da nerden bilebilirdi bir gün böyle olacağını? Ben orada, orada flütümle kalırken o böyle ilerlerse... Ama ne! Düşünmek bile gereksiz artık... *(Kararlı, Marta teyzeye bakmak için döner.)* Onun için bir şey yaptımsa, adı bile anılmaz şimdi, Marta teyze; bu gelişimle, bundan yararlanmak istediğim filan gelmesin sakın aklınıza... *(Gittikçe daha fazla heyecanlanarak ayağa kalkar.)* Hatta, bekleyin! *(Bir elini ceketinin göğüs cebine sokarak cüzdanını çıkarır.)* Gelişimin bir nedeni de buydu: bana yolladığınız bu parayı geri vermek. Görüyorum ki Teresina bir... bir kraliçe olmuş! Görüyorum ki... neyse, yok bir şey! Düşünmek bile gereksiz artık! Ama bu para, hayır! Bunu hak etmemiştim... Ne ilgisi var! Bitti, konuşmayalım artık...: Ama para, olmaz! bana para, hayır! Yalnızca, hepsini getiremediğim için üzgünüm...

MARTA : *(Titrer, hüznü, gözleri yaşlı.)* Ne diyorsun, ne diyorsun sen, oğlum?
MICUCCIO : *(Susmasını işaret ederek.)* Ben harcamadım bunları: Ailem harcadı ben hastayken, haberim olmadı. Hep, onun için harcadığım üç beş kuruşun lafını ediyorlar... anımsıyor musunuz? Ne önemi var... Düşünmeyelim artık bunu. Kalanı burada. Ben de gidiyorum.

MARTA : Nasıl olur! Böyle çabuk mu? Bekle, bekle, Teresina'ya söyleyeyim, hiç olmazsa. Seni bir daha görmek istediğini unuttun mu? Haber vermeye gidiyorum...

MICUCCIO : *(Onu durdurup oturtarak.)* Hayır, yararı yok. Dinleyin! *(Salondan, bütün çağrılıların, karmakarışık, kahkahalar arasında birlikte söylediği coşkulu, kaba bir operet parçasıyla piyanonun sesi gelir.)* Bırakın, orada kalsın. Onun yeri orası, orada rahat ediyor... Ben, zavallı... Gördüm onu; bana yetti... Hatta siz de... siz de gidin oraya... Dinleyin, nasıl gülüyorlar! İstemiyorum ben, bana gülünmesini istemiyorum... Gidiyorum...

MARTA : *(Micuccio'nun bu ani kararını en kötü anlamda, yani bir aşağılama, kıskançlık davranışı olarak yorumlar ve gözyaşları arasında konuşur.)* Ama ben... beni dinlemiyor ki oğlum...

MICUCCIO : *(Gözlerinde, birden, henüz düşmediği şüpheyi okuyarak, yüzü kararır ve haykırır.)* Niçin?

MARTA : *(Şaşalar, yüzünü elleriyle gizler, ama gözyaşlarının birden boşanmasını önleyemez; hıçkırıklar arasında boğularak konuşur.)* Evet, evet, git oğlum, git... Sana göre değil artık, haklısın... Eğer beni dinlemiş olsaydınız...

MICUCCIO : *(Üstüne eğilip sözünü keserek, bir elini zorla yüzünden ayırarak.)* Demek... Ah, demek o, demek... artık bana layık değil demek? *(Salonda piyano sesi ve koro sürmektedir.)*

MARTA : *(Üzgün, ağlayarak, başıyla evet işareti yapar ve sonra öyle hüznü bir davranışla ellerini kaldırıp dua etmeye başlar ki Micuccio'nun öfkesi hemen geçer.)* Acı, acı, bana acı, Micucciom, bana acı!

MICUCCIO : Yeter, yeter... Fark etmez, ben gidiyorum... Tersine, tersine... nasıl olsa, şimdi... *(Tam bu anda, Sina salondan içeri gelir. Micuccio hemen Marta teyzeyi bırakıp ona döner; bir kolundan yakalayıp öne doğru çeker.)* Ah, bunun için, demek... hep, hep böyle? *(İğrentiyle çıplaklığını işaret eder.)* Göğüs... kollar... omuzlar...

MARTA : *(Yeniden, yalvarıcı, ürkiyle.)* Yalvarırım, Micuccio!

MICUCCIO : Hayır. Sakin olun. Bir şey yapmayacağım. Gidiyorum. Ne aptalım, Marta teyze! Anlamamıştım... - Ağlamayın, ağlamayın... - Ne yaparsın? Talih,

talih bu... *(Böyle diyerek, valizini, torbasını alır ve çıkmaya davranır; ama torbada, memleketten Teresina'ya getirdiği güzel turunçların olduğu aklına gelir.)* Oh, unuttuyordum: Bakın, Marta teyze... Şunlara bakın... *(Torbanın ağzını çözer, bir kolunu siper ederek, güzel kokulu meyveleri masaya boşaltır.)*

SINA : *(O yana atılarak.)* Oh! Turunçlar! Turunçlar!

MICUCCIO : *(Hemen durdurarak.)* Sen dokunma onlara! Bakmamalısın bile, uzaktan bile bakmamalısın! *(İçlerinden bir tane alıp Marta teyzenin burnuna yaklaştırır.)* Duyun, memleketimizin kokusunu duyun... Bunları içerdeki kibar beylerin kafalarına atsam?

MARTA : Hayır, ne olur yapma!

MICUCCIO : Korkmayın. Bakın, Marta teyze, yalnızca sizin için bunlar! Ona getirmişt看... *(Sina'yı gösterir.)* Vergi ödedim bir de... *(Biraz önce cüzdanından çıkardığı parayı masanın üstünde görüp alır, Sina'nın yakasından içeri sokar, Sina hıçkırıklara boğulur.)* Senin payına düşen bu, şimdi! Buraya, buraya! İşte! böyle! Yeter! - Ağlama! - Hoşça kal, Marta teyze! - Talihin açık olsun! *(Boş torbayı cebine sokar, valizini, çalgısını alır ve çıkıp gider.)*